

ЛИОН ФОЙХТВАНГЕР ВЕНЕЦИЯ (ТЕКСАС)

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Пери Найт влезе в пътническото бюро „Синдбад“ — доста голямо помещение с гишета и маси. Потърси с поглед кого да попита за шефа. На една маса видя табелка: „Мис Глория Дезмънд — справки“. До масата седеше момиче, а зад него висеше голям, многоцветен плакат: „Венеция ви очаква“.

В този миг, между 9,45 и 9,46, започна омагьосването на Пери Найт и историята на селището Венеция (Тексас).

По това време Пери бе на двадесет и седем или двадесет и осем години. Носеше дълго сиво палто, сива шапка тип „Дерби“, високи ботуши с връзки, ръкавици и златни копчета на ръкавелите. В началото на века сме, президент е Теодор Рузвелт, на всеки тридесет хиляди жители в САЩ се падат триста телефона и един автомобил.

Пери се отправи към мис Глория Дезмънд, но сърцето му се бе понесло натам преди него. Глория бе облечена с тъмносиня затворена доторе рокля, а ръцете ѝ, обгърнати до китките от широки тюлени ръкави, спокойно лежаха на масата. Тя го гледаше с нехайно любопитство. Цял проникнат от нейния образ, той не виждаше нищо друго, освен сърцевидното ѝ бяло лице с огромни теменужени очи и гарвановочерна коса, а също пъстрия плакат зад гърба ѝ с повелителния призив: „Венеция ви очаква“. Целият му досегашен живот бе изтрит като с гума; младият, усърден и преуспяващ търговец Пери Найт вече не съществуваше, там бе единствено трубадурът Пери.

Трябваше да се овладее, за да попита за господин Фергюсън.

— Един момент, моля — отвърна Глория и той дори не усети, че гласът ѝ е оствър и без блясък.

Тя изчезна и светът опустя. Върна се и каза:

— Седнете, моля. Господин Фергюсън ще бъде след малко на ваше разположение.

Седеше и я наблюдаваше. Каза си, че е неприлично да се взира тъй в едно момиче, но продължаваше да я гледа втренчено. Тя даваше вид, че пише нещо, че подрежда документи. Движенията ѝ бяха бавни, от време на време с флегматично любопитство обръщащи сините си очи към Пери.

„Този налага въдицата“ — помисли си тя.

Позвъни се.

— Моля — рече тя и тръгна напред.

Той механично последва полата, която се понесе пред него и леко се полюшваше. Плътно прилепнала, тя обгръщаше заоблените ѝ бедра чак до коленете, а надолу падаше на дипли до пода, широка като камбана; и Глория съвсем не я придържаше фалшиво-изискано с два пръста, а с цялата си силна детска ръка, и то достатъчно високо, та добре да се види копринената ѝ фуста. Тъй тя се носеше пред омаяния Пери към бюрото на господин Фергюсън.

Пери Найт бе един от собствениците на фирмата „Сидни Браун — посредници на недвижими имоти“. При падането на цените през последните години тази търговска къща бе закупила много земи, които изглеждаха подходящи за строеж на летовища. Сега, когато икономиката отново бе във възход, те пристъпваха към оползотворяването на терена и Пери искаше да преговаря с господин Фергюсън за подобряването на някои транспортни връзки с едно от проектираните летовища. Пери беше в предприятието от най-ранна младост, навикнал бе на такива преговори, въпросите и отговорите му следваха механично, ето защо господин Фергюсън не забеляза, че пред него съвсем не стои Пери Найт, а само тленната му обвивка, неговата маска; пред душата на Пери се мерджелееха не летовища, железници и омнибуси, а две теменужени очи, една малка силна ръка, която повдига спускаща се по пода пола, и един изопнат плат, обгръщащ заоблени, полюшващи се напред бедра.

Проведоха преговорите, стигнаха до споразумение и господин Фергюсън придружи посетителя си до вратата. Пери закрачи през помещението с гишетата. До масата пред плаката седеше Глория. Нещо го притегли към нея.

— Бих искал да получа справка за едно пътуване до Венеция — каза той и се усмихна с пресилена веселост.

— Презokeански пътувания на четвърто гише — отвърна Глория.
Пред четвърто гише имаше хора.

— Бързам — каза той. — Бихте ли уредили да ми се изпрати справката?

Глория го погледна с нехайно любопитство.

„Този съвсем налага въдицата“, помисли си тя и отвърна:

— Ще ви бъде изпратена, господине.

— Още днес ли? — попита той и думите му прозвучаха почти умоляващо. Обзаложил се бе със самия себе си: „Ако ме отпрати,

животът ми е опропастен, ако откликне, ще се оженя за нея“.

— Още днес — отговори Глория и записа адреса му. — Ако няма друга възможност — обеща тя, — ще ви донеса справката лично. Работното ни време свършва в шест, към шест и тридесет мога да бъда в бюрото ви.

От 6,15 Пери зачака с такова напрежение, че едва дишаше. В 6,35 изпадна в отчаяние. В 6,50 тя дойде.

От радост сърцето му заседна в гърлото. Тя му подаде исканата писмена справка и с това изпълни задължението си. Той потърси подходящи думи, за да я задържи, после още и още. Тя явно не бързаше да си тръгва, ала не беше и разговорлива. На смъртния си одър нейната майка й бе казала: „Пари не мога да ти завещая, дете мое, а само един съвет. От родителите си ти получи две неща: от мен красотата, а от баща си — липсата на ум. Използвай и двете, гледай благо, усмихвай се много и говори малко.“

Глория тачеше паметта на майка си и следващите съвета ѝ. Все пак Пери узна нещичко — била почти сама и работата ѝ при мистър Фергюсън не била неприятна. Когато ѝ каза, че плакатът зад нейната маса отивал много на лицето ѝ, тя дори се осмели да изрази чувствата си: сама понякога имала желание да види Венеция и било жалко, че е тъй далеч и тъй скъпо. И се усмихна широко и загадъчно.

През нощта Пери премисли всичко, което му се бе случило. Той, разумният търговец, живеещ в хармония със себе си и света, недоверчив към гръмките думи и буйните страсти, прозря, че Възвишеното не е празна измислица на дългокоси естети. То се бе проявило в самия него. Бе нещо действително. Въплъщаваше се в Глория и Венеция.

Заштото Глория и Венеция бяха ЕДНО. Още от първия миг плакатът „Венеция ви очаква“ стана атрибут на момичето Глория, тъй както шлемът бе атрибут на бога на войната Марс или пък козята брадичка — на Чичо Сам. През целия ден, от 9,45 нататък, Възвишеното, както му се бе явило в образа на Глория и Венеция, бе изпълвало Пери и сега, през нощта, намери израз в една творческа идея. Тоест в една търговска идея, защото Пери до мозъка на костите си бе човек на сделките. „Венеция ви очаква“ — магическият призив упражняващ своето въздействие. И сигурно въздействащо върху всекиго; та Пери не беше никакво изключение, бе американец от 1900

година като всички други. Глория имаше право: ако цяла Америка не се стичаше към Венеция, то бе само защото пътуването отнемаше много време и бе скъпо. Но той ще последва внушението на Глория и ще направи Венеция достъпна за всекиго. Венеция вече няма да е безкрайно далечна и скъпа, от другата страна на океана — той, Пери, ще създаде една Венеция в собствената си страна, до която може да се стигне с влак удобно и на разумни цени. Вече виждаше плакати от единия до другия бряг, а отпред главата на Глория; тя кимаше и призоваваше нацията: „Венеция (Тексас) ви очаква“.

Зашото още от първия миг му бе станало ясно и това, че новата Венеция трябва да бъде изградена в щата Тексас, върху земите, с които фирмата „Сидни Браун — посредници на недвижими имоти“ се бе сдобила съвсем навреме за по-малко от 80,000 долара.

Новата Венеция, земите в Тексас, голямата сделка — всичко това витаеше пред него в образа на Глория, по-точно в образа на тъмносинята, опъната и приятно закръглена пола, която тази сутрин се бе полюшвала пред него в пътническото бюро „Синдбад“.

После, изпълнен от сладки мечти и надежди. Пери Найт заспа.

Когато изложи проекта си пред Сидни Браун, своя съдружник, той го обяви за побъркан.

Седяха в жилището на Сидни, току-що бяха вечеряли и разговаряха; там беше и Кетлийн — дъщерята на Сидни.

Сидни, предпазлив човек, към петдесетте, се погаждаше с Пери. Но подобни фантастични брътвежи не му бяха по вкуса.

— Приемам го като шега — каза той.

— Значи няма да вземеш участие в моята Венеция? — попита Пери, а бузестото му лице се смали и придоби онова решително изражение, което обикновено имаше при сериозни търговски преговори.

С почти гневно изумление Сидни се обърна към дъщеря си:

— Иска ми се да зная какво го е прихванало тоя момък! Баща му бе почен търговец на дървен материал.

Но Кетлийн с обичайния си спокоен тон отвърна:

— Смятам, че не бива тъй категорично да се отхвърля проекта на Пери. — Тя беше едро, здраво момиче с приветливо, решително лице,

с волева брадичка и яки зъби.

Сидни Браун ценеше мнението на дъщеря си.

— И ти ли, Кетлийн? — възклика той. — Вече не мога да разбера света!

— Думата Венеция звучи добре, има притегателна сила — обоснова преценката си Кетлийн.

— „Акционерно дружество «Венеция (Тексас)»“ — рече замечтано Пери. — Просто се топи на езика ти. Кетлийн има пълно право. Изглежда съблазнително.

И си помисли за Глория.

— Всъщност как си го представяш това? — промърмори Сидни.
— Откъде ще вземеш пари? Преди още да си започнал истински, железопътните компании и банките ще те притиснат до стената.

Оказа се обаче, че за финансирането на проекта Пери съвсем не разчита на банките и железопътните компании, а на Оливър Брент.

Оливър Брент беше влюбен в Европа. По-голяма част от времето си прекарваше там в изтънчено безделие. Беше много богат и няколко пъти — ей тъй, на шега — бе влагал пари в „Сидни Браун — посредници на недвижими имоти“. Възможно бе да го спечелят за подобно нещо като „Акционерно дружество «Венеция (Тексас)»“.

— Ако му изпратим добре обмислена предварителна калкулация — каза Кетлийн, — той ще рискува парите си.

— Трябва да бъдем внимателни при изготвянето на такава калкулация — добави Пери, — иначе хората ще надушат идеята и ще ни я грабнат.

— Прекалено много си въобразяваш с тази твоя идея — подигра го Сидни.

За миг Пери трябваше да се пребори със себе си. Идеята не беше негова, а на Глория и той не биваше да изменя на момичето, трябваше да разкрие душата си, да им съобщи, че възнамерява да се ожени за нея. Те ще бъдат смаяни, ще охладнеят, но ще бъде подло, ако се покаже страховит и не се застъпи за Глория и за Възвишеното.

— Идеята съвсем не е моя — призна той смело. — Принаадлежи на една моя приятелка.

И понеже двамата повдигнаха вежди, продължи:

— Казва се Глория Дезмънд. Впрочем аз ще се оженя за нея.

— Доста много новини за една минута — отбеляза Сидни.

Кетлийн седеше смаяна; върху едрото ѝ честно лице се четеше разочарование. Пери много ѝ харесваше и тя разчиташе, че ще ѝ направи предложение. Това съобщение проваляше доста неща. Но тя се държеше храбро.

— Кога ще можем да видим годеницата ти, Пери? — запита тя.

— Когато пожелаете — отвърна Пери.

После отново заговориха за Венеция (Тексас) и преминаха към делови подробности.

Когато Пери предложи на Глория да се оженят, тя почти не се учуди, само се усмихна любезно, малко загадъчно и каза „да“. Не се учуди и когато ѝ съобщи, че ще осъществи нейната идея — ще изгради една Венеция, която няма да бъде толкова далечна и толкова скъпа.

— Много мило от твоя страна, Пери — рече тя с красивата си усмивка и с острия си глас.

Сидни Браун и Кетлийн не откриха нищо особено у Глория. Тя направо не им хареса. Но като благовъзпитани хора и приятели на Пери похвалиха Глория колко добре изглежда. За сватбата Кетлийн им подари картина с маслени бои и бронзова статуетка, а Сидни Браун — велосипед-тандем и ваза с изкуствени цветя.

Междувременно пристигна отговор от Оливър Брент. Пишеше, че идеята е отлична, защото е толкова просташка и абсурдна; освен това при Пери и Сидни била в най-добри ръце, ето защо щял да даде парите. Прочетоха писмото със смесени чувства. Във всеки случай пари вече имаха.

Започнаха изграждането на Венеция (Тексас) с изключителна енергия. Пери пое общото ръководство и рекламата, преговорите с железопътните и параходните компании, организирането на евтини транспортни връзки. Сидни отговаряше за строително-техническата част, а Кетлийн — за изкуството и културата.

Венеция (Тексас) трябваше да стане културно средище на Юга. Прокопаха петнадесет мили канали, направиха площад „Сан Марко“ и колонади, построиха ренесансови дворци, извити мостове и мостчета. Наистина дворците бяха само фасади от дърво и гипсова мазилка, затова пък издигнаха театър, в който можеше действително да се играе,

изградиха зала за концерти и беседи, а също една академия и постоянна художествена изложба.

Сидни Браун въздишаше, че културата гълтнала по-голямата част от бюджета. Пери също имаше известни съмнения дали културата ще се рентира. Но в края на краищата всичко бе произлязло от копнежа му по Възвишеното и той трябваше решително да се застъпи за този свой копнеж.

— На какво да отдам по-голямо значение — запита той Гlorия, — на уюта и удобствата или на Възвишеното?

— Ами — отвърна Гlorия — отдай по-голямо значение на онова, което смяташ за правилно.

За построяването на Рим са били нужни много години, но Венеция (Тексас) израсна за една година. Още преди да бе изминал този срок, по каналите потече вода, над тях се извиха мостовете и мостчетата, възправиха се дворците, опитомените гълъби литнаха над площад „Сан Марко“. Всичко бе пъстро и весело, с много знамена и знаменца, точно както Пери си го бе представял — съвсем като на оня плакат. Сидни беше пръснал тук-там малки уютни къщички за по едно семейство. Между дворците и през тях минаваха улици, защото искаха да дадат възможност на посетителите да кръстосват Венеция и площад „Сан Марко“ не само с гондоли, но и на колела, както и с малките, характерни за страната кабриолети със сеници. Наистина артистичните среди, „дългокосите“, се бяха възпротивили на това и дърдореха за разностилие и неща от тоя род. Но основателите на града бяха единодушни, че са създали една хубава, солидна, съобразена с времето и мястото Венеция.

Безспорно най-солидни и неподправени бяха венецианците, които даваха живот на тая Венеция. По-късно вече не можа да се изясни чия беше идеята да ги докарат тук; тъй като Гlorия случайно бе споменала, че за чистачка трябва да доведат истинска парижанка, по-късно Пери твърдеше, че проектът произлязъл от нея. Във всеки случай бяха си изписали истински италианци: гондолиери, улични музиканти, продавачи на печени кестени, сладоледчии, духачи на стъкло; за тях се бе погрижил Оливър Брент, бе натоварил един кораб с подбрани венецианци от Венеция (Италия).

Те бяха стотина души, но тези Бепо и Джироламо, Педро, Олимпия и Тереза внасяха живот за хиляда. С дълги пръти те управляваха гондолите си по изкуствените канали, свиреха баркароли и танцуваха тарантели, приготвяха салам и сладолед, духаха стъкло. Бяха едновременно по всички краища и кътчета на селището, по-пъстри от многобагрието на дворците, шляеха се, вдигаха шум, жестикуираха, пееха, крещяха, караха се, децата им и малките магаренца ревяха и всичко това беше и ужасно, и весело.

Двама от тях особено се откряваха. Единият беше художникът Енрико Кала, набит червенокос момък, пращащ от младост и сила. Той ругаеше цялото дотогавашно изкуство, беше модерен, натуралист, истинското изкуство започващо с него; впрочем мнозина вярваха в таланта му — в Париж, Рим и Венеция. Кала бе приел предложението на Оливър Брент да отиде в американската Венеция, защото смяташе, че в тази млада страна ще се развива по-свободно, отколкото в старата, заразена от художествени предразсъдъци Европа. Сега му доставяше страхотно удоволствие да се подиграва и със старата, и с младата Венеция, да прави пъстротата още по-крещяща, а мазилката — още по-гипсова. Хората трябваше да имат такава Венеция, каквато им харесваше.

Но начало на цялата група италианци стоеше маркиз Паоло Орсони. Той бе истински маркиз, висок, слаб господин, прехвърлил отдавна четиридесетте, чернокос, с вдълбнати слепоочия, мощен кокалест нос и остри, ясни сиви очи под рунтавите вежди. Неговото семейство бе дало на република Венеция два дожа, самият той бе обвейн от история, малко неустойчив, но извънредно аристократичен. Беше шармантен — предизвикваше възторг у мъжете с дръзки анекдоти и очароваше жените с прикрита порочност и погледи, изпълнени с морно, арогантно и безгранично обожание. Умееше с малко думи и жестове да събужда асоцииции за Венеция у тези, които не я познаваха, а понякога дори и у тези, които я познаваха. Охотно се бе съгласил Оливър Брент да го изпрати тук. Предците му бяха кондотиери, бяха завладели Крит и Кипър, но сега в Европа не бе останало нищо за завладяване. За ренесансов човек като него вече нямаше място в Стария свят; дошло му бе тъкмо навреме да изпробва талантите си в необятната Америка.

И тъй корабната пратка от Италия плъзна из селището като разтопен малинов сладолед и допринесе то да се превърне в една Венеция, за каквато само може да се мечтае, според христоматиите.

Рекламата на Пери Найт беше умела. Хората прииждаха. След кризата и войната бе настъпил нов подем, всички печелеха и харчеха, а който не можеше да си позволи пътешествие до Европа, желаеше поне да каже на приятелите си: „Бях във Венеция (Тексас)“.

И тъй хората разглеждаха новото културно средище. Но то им вдъхваше само хладен респект, нямаше въодушевление. Посещаваха художествената изложба, слушаха по някой концерт или участваха в разглеждането на градските забележителности. Това бяха хубави концерти, хубави сказки, хубаво изкуство. Но посетителите не се вълнуваха.

С растяща загриженост Пери, Сидни и Кетлийн виждаха, че рибата не кълве. Бяха вложили много пари в изкуството и културата. Налагаше се да искат високи цени. Но хората не ги плащаха. Нещо бяха събркали в сметките си.

Кетлийн се чувстваше отговорна за това, че с културата нещата вървят зле, и въпреки своята невъзмутимост не можеше да спи спокойно. Постоянно обсъждаше с художника Кала каква е причината за този неуспех.

Двамата се бяха сприятелили. В Америка художникът се държеше така, както и в Стария свят. Ризата му бе винаги разкопчана, виждаха се косматите му гърди, пиянстваше по баровете, пееше, кряскаше, сближаваше се с всекиго, играеше комар, вършеше безобразия. И рисуваше. Хората не знаеха как да приемат всичко това, а когато не му се възхищаваха достатъчно, той ги ругаеше. Но Кетлийн разбираше, че зад грубото му държане се крие истинска любов към изкуството.

Пред нея той не се държеше така надменно. Говореше ѝ за трудностите си. Наистина снобското изкуство на стария континент не било нищо друго, освен подсладено говно, но ако човек искал да създаде всичко ново сам, няжало да стигне далеч. Той гневно се надсмиваше на стремежите ѝ да даде на хората изкуство.

— Те не желаят изкуство — горещеше се той, — не могат да го преглътнат, не могат да го търпят. Бягат, щом само отдалеч им замерише на изкуство.

Но Кетлийн беше упорита. Беше си наумила да приобщи хората към изкуството. А тя не се отказваше толкова лесно.

Още по-упорит беше Пери. Той, опитният търговец, схващащ по-ясно от другите, че мечтите му за доходно културно средище са били просто грешка в изчисленията. Но вече се бе заклел във вярност към Възвишеното й нямаше да му измени, нямаше да отстъпи.

Горещеше се, показваше се изпълнен с упование и осмиваше грижите на другите. Ала нощем, угнетен, се питаше колко време още ще издържи тази Венеция.

Бракът му също не беше безоблачен. Не че между него и Глория имаше раздори. Тя бе олицетворение на все същата невъзмутима, безупречна любезност. Закръглените й бедра, обгърнати от изопнатия плат, бяха винаги край него, над тясната, поддържана с банели яка се извисяваща сърцевидното й бяло лице, а малката сламена шапчица, обвита с воал, стоеше дръзко върху черната й коса. И Пери се чувстваше искрено щастлив при мисълта, че тя му принадлежи. Гордееше се с нея, когато седеше зад гърба му на тандема с ракета за тенис под мишица или когато влизаше в концертната зала с дълга вечерна рокля с огромен шлейф. А сърцето му се разтуpkваше при мисълта, че тя е в леглото и го чака.

Пери никога не забравяше, че именно Глория бе разбудила у него Възвишеното. Както и преди, когато тя се усмихваше нямо и загадъчно, той я гледаше със страхопочитание.

„Какво ли означава усмивката й? — питаше се понякога той. — Какво ли си мисли?“

Тя си мислеше: „Зеле“.

Веднъж един фотограф й беше препоръчал:

— Кажете „зеле“. Това е най-доброто средство да се усмихнете красиво.

Оттогава, за да регулира усмивката си, тя си мислеше: „Зеле“. Междувременно Пери съзираще само красивото и загадъчното в усмивката й; сполучеше ли в нещо, дължеше това на съвета й, не му ли се удавеше нещо, смяташе, че я е разбрал лошо или пък е направил грешка.

Само ЕДНО го смущаваше: приятелството между Глория и маркиз Орсони. Защото тя не криеше, че ѝ е приятно да бъде заедно с правнука на дожите и завоевателите. Те се разхождаха с гондола из каналите и лагуната и докато гондолиерът пееше страстно, маркизът ѝ говореше с глухия си аристократичен глас, а тя се усмихваше широко и приветливо. Пери бе твърдо убеден, че между двамата няма нищо, което би могло да предизвика и най-малкия упрек. Ала когато зърваше Глория в компанията на италианеца, лицето му приемаше онова твърдо изражение, което обикновено придобиваше при трудни сделки.

Случи се нещо неочаквано.

Венеция се провали като културно средище, но толкова по-голям бе успехът ѝ като увеселителен център. Хората се чувстваха най-добре на поддържания и разнообразен плаж — на „Лидо“. Шляпаха в морето, мъжете — с раирани бански костюми, покриващи ги от шията до коленете, а жените — с платнени шапки на главите и с дълги, бухнали бански рокли, които, щом се намокреха, така предателски прилепваха по тялото. По жълто-белия пясък Беповци и Джироламовци шумно предлагаха стоката си и свиреха на мандолини, деца яздеха магарета, цареше глъч и оживление. Имаше павилиони на смеха, будки с куриози, въртележки, подвижни стълби, където роклите и фустите на жените се вдигаха най-неочаквано и докато те крещяха, можеше да се видят краката им чак до жартиерите. Имаше и не толкова невинни забавления: игрални домове и момичета от всякакъв вид, които чакаха мъжка компания.

И зад всичко това стоеше Венеция — сияща от гипсова мазилка и дърво. На приливи и отливи прозвучаваха пронизаните от сладостна тъга баркароли, гротескно се пърчеха гигантските кукли от карнавала, който тук се празнуваше през цялата година, силно и остро миришеше на салам и „горгонцола“^[1]. Кънтри песните „Там долу на юг, де висеше люлката ми“ и „Десет долара дължа на О'Грейди“ приятно се смесваха с канционите на италианците „О, соле мио!“ и „Санта Лучия“. А шампанското „Асти спуманте“ подхождаше отлично на горещите наденички и на лунната светлина — на сребърната истинска и на синьо-сивите изкуствени луни, които заместваха истинската или пък я допълваха.

Да, към това се стремяха сърцата на поклонниците, когато те се отправяха към светинята Венеция. За това бяха мечтали. За това плащаха с охота.

За това, ала не за изкуството и културата.

Сидни Браун, който поначало се бе отнесъл недоверчиво към проекта, започна да става енергичен. Така не можеше. Културата означава провал. Културата носи дефицит от всички страни. На културата трябва да се сложи край.

Разбира се, той беше прав. Всъщност и самият Пери се чувстваше по-добре на „Лидо“, отколкото в културните заведения. Въпреки това се съпротивляваше. Не искаше да се откаже от онази Венеция на своите мечти, не искаше тя да бъде изместена от цирковата Венеция и „Лидо“. Струваше му се, че така би изменил на своето по-добро Аз, на Глория, на Възвишеното. Още по-силно се съпротивляваше Кетлийн. Тя също не желаеше да повярва, че огорченият, циничен художник Кала е излязъл прав в предсказанията си.

Споразумяха се да направят последен опит. Решиха още веднъж да вложат голяма сума в едно художествено начинание. Ако и този опит не успееше, щяха да ликвидират културното средище Венеция.

Същата година в Ню Йорк играеше Сара Бернар; „Божествената Сара“, каза маркизът и целуна крайчеца на пръстите си. Поканиха я да гостува и на сцената във Венеция. Не беше евтина, държеше на цената си, но накрая дойде. Пери бе страшно смаян, когато пристигна една мършава възрастна дама, която говореше отчетлив френски и много се ядосваше, когато не я разбираха. После излезе на сцената. Игра „Дамата с камелиите“ на френски. Публиката седеше, изпълнена с респект и недоумение, мнозина си излязоха преди края; повечето обаче останаха, понеже бяха платили доста скъпо за билетите. Пери намери за недостойно това, дето възрастната дама твърдеше, че била младо прекрасно момиче, в което бил влюбен целият свят; не проумяваше как може това да се нарече изкуство. Маркизът се опита да му го обясни. Но Пери държеше на своето, че всичко било просто идиотщина. Глория обаче разбра маркиза и изкуството, затова изгледа съпруга си леко учудено и неблагосклонно. За първи път се случваше подобно нещо и Пери се засрами за своето варварство.

Както дотогава, така и този последен опит с изкуството донесе неуспех. Решиха да обърнат кормилото, трябваше да изоставят културата и занапред да развиват Венеция изключително като летовище и увеселителен център.

Тогава дойде втората изненада.

Собствениците на павилионите и панаирджиите на „Лидо“ бяха получили своите концесии на смешно ниски цени за години напред и чрез ефикасни споразумения се бяха осигурили срещу конкуренция. Тъй че те обираха каймака от печалбата на „Лидо“ и увеселителната Венеция, а за Сидни и Пери не оставаше почти нищо.

Пагубните договори бяха сключени от маркиз Орсони. Бяха го направили нещо като курортен управител с пълномощия да организира развлеченията във Венеция. Той, естествено, бе привлякъл преди всичко сънародниците си.

Поискаха му обяснение за ниските наеми. Той остана сдържан и невъзмутим. Когато поел „Лидо“, там имало само пясък и вода, нищо друго. Кой можел да предвиди, че тъкмо онзи клон на предприятието, който бил под негово ръководство, щял да се развие тъй чудесно, а всички останали щели да претърпят неуспех?

Пери и Сидни направиха обстойно разследване. Установи се, че от всекиго, който работеше в различните увеселителни заведения на Венеция, маркизът взима нещо като данък, дори и от момичетата, които чакаха мъжка компания. Всичко бе организирано така умело, че на маркиза не можеха да сторят нищо, а и хората от „Лидо“ го поддържаха. Тези Бепо, Джироламо и Тереза бяха любезни, невинни и словоохотливи, но от тях не можеше да се изкопчи нищо против маркиза.

Целият този пъстър народ се чувстваше много добре. Имаше такива, които бяха твърдо решени да се завърнат в родината си, и други, които възнамеряваха да останат. Но всички се държаха един за друг. Не издаеха нищо против маркиза. Пуснаха подире им детективи, опитваха с обещания и заплахи. Нищо не помогаше. Както стояха нещата, ако Венеция се оформеше като първокласен увеселителен център, щяха да работят повече за маркиза, отколкото за самите себе си.

Тогава при Кетлийн дойде художникът Кала. Той не можеше да понася високомерния Орсони и откри на Кетлийн какво се крие зад любезната опърничавост на италианците. При тях имаше нещо като сдружение, мафия, опасна главно с организацията си в родината им. Хората се страхуваха, че ако тук проговорят против маркиза, могат да пострадат близките им отвъд океана.

Акционерното дружество „Венеция (Тексас)“ се събра на съвещание. Властта на маркиза над „Лидо“ се основаваше върху организация отвъд океана. Значи там трябваше да подхванат нещата, ако искаха да се справят с него.

Писаха на Оливър Брент.

Оливър Брент нямаше работа. Искаше да си направи удоволствието да види Венеция (Тексас). Копнееше за стария, мил маркиз, държеше в ръцете си сигурни карти против него. И прекоси океана, за да възвори ред.

Оливър бе висок, дългокрак господин с приятни маниери, в средата на тридесетте. Като мнозина състоятелни млади хора от онова време той съзираще смисъла на живота си в това да извлече от него колкото се може повече наслади. „Някъде едни хора се напрягат да секат дърва — обичаше да казва той, — други отглеждат животни, дерат им кожата и я щавят, дърводелци, кожари, тапицери обединяват усилията си с мнозина други и тъй в последна сметка се появява един фотьойл. Трябва да има някой, който да седи в него и да му се наслаждава. Този някой съм аз.“

И тъй Оливър Брент дойде, видя и се зарадва. Точно така си бе представял своята Венеция (Тексас).

После обсъди с Пери и Сидни търговското положение. Дори да се откажеха от всички културни амбиции, пак не беше лесно да се продължи дейността на акционерното дружество „Венеция“. Като предпоставка бе необходимо да се вложи в предприятието още значителен капитал и да се освободят от контрола, който маркизът упражняваше над „Лидо“.

Удоволствието на Оливър от Венеция се бе изчерпало, всъщност той нямаше особено желание да инвестира повече капитал. Но не искаше да го каже направо на другите; затова заяви, че ще обмисли

нещата. Що се отнасяше до маркиза обаче, през цялото пътешествие бе изпитвал радост, че на този свят съществува Орсони и с удоволствие обеща на двамата да отърве акционерното дружество „Венеция“ от опасния човек.

Оливър много обичаше маркиза. Онзи бе негов учител в редица области на изисканите житейски наслаждения. Ала бе се оказал скъп учител. Ето защо, след като за последен път му плати дълговете, Оливър го бе прогонил от Европа. Значи сега и тук маркизът най-безсрамно му правеше мизерии. Но Оливър Брент не пасеше трева. Ако някой оскубваше другите, това беше той. Сега негово сиятелство щеше да го разбере.

Тъй като двамата господа бяха доброжелателно настроени един към друг и много добре се познаваха, обясненията протекоха в най-любезна форма. Двамата седяха и пушеха, преметнали крак връз крак.

— Ама вие сте най-очарователният и най-изпечен негодник, когото съм срещал през живота си — каза кратко Оливър. — Просто е достойно за възхищение как успяхте да измамите нашето акционерно дружество „Венеция“. Не ни оставихте дори една вратичка, през която да се измъкнем.

— Мисля, че не го направих лошо — сподели със скромна гордост маркизът.

— И понеже сега ви е пълна кесията, какво ще кажете да откупите от мен обратно „Палацо Орсони“? — предложи Оливър.

— Не зная какво бих правил с него — отвърна маркизът.

— Я виж ти! — продължи Оливър. — На времето тъй хубаво приказвахте за кръвта, която капела от сърцето ви, задето продавате дома на предците си. За чувствата си поискахте сто хиляди лири в повече.

— Междувременно раната зарасна — рече маркизът.

— Вашето палацо се оказа съвсем порутено — добави Оливър.

— Затова пък богато на история — отговори маркизът.

— Впрочем, освободихте ли се от онзи Тициан, който искахте да ми пробутате? — осведоми се Оливър.

— Не — тъжно извести маркизът. — Тук не зачитат уверенията на един благородник. Направих най-добрите декларации, че според устните предания в нашия род самият мой прадядо Джакомо Орсони е възложил картината на маестрото и му платил за нея шест хиляди

скуди. Заверих декларацията си нотариално. А те поискаха да купят от мен декларацията, но не и картина.

Оливър поразмисли, после попита:

— А защо при пристигането си тук не платихте мито за цялата обявена стойност на картина? Това би се приело като доказателство за нейната автентичност.

— Да не съм глупак — възмути се маркизът.

— Но не сте и лисицата, за която ви смятах — каза Оливър любезно и почти със съжаление. — Защото, виждате ли, сега аз направих „флош роял“.

Маркизът не го разбра. Оливър поясни:

— Тъй като според клетвената ви декларация сте били уверен в автентичността на вашия Тициан, трябвало е да го обмитите. Тук при нас се държи много строго на тия неща.

— Но това е съвсем нелепо — възнегодува маркизът. — Та картина е обикновена цапаница без никаква стойност.

— Картина, за която маркиз Орсони се кълне, че един от предците му я е възложил на Тициан, не може да бъде цапаница без никаква стойност — поучи го Оливър. — С това няма да минете пред митническите власти.

— Кой може да докаже, че съм бил уверен в автентичността на картина? — отби удара маркизът.

— Аз — любезно каза Оливър. — Когато на времето искахте да ми пробутате тази цапаница, също ми връчихте заверена декларация. Ето я.

Цигарата на маркиза бе угаснала. Но след няколко секунди той се овладя.

— Подценявал съм ви, Оливър — изрече той с уважение и си запали нова цигара. После попита: — Какво искате от мен?

— Нищо друго, освен да оставите на спокойствие моите момчета тук и се оттеглите от търговската дейност на сънародниците си — поясни Оливър. — Бих искал да ви взема със себе си, когато отпътувам обратно. Желая да ви имам отново край себе си в Европа. Липсвахте ми, маркизе, и вече ви познавам достатъчно добре, та да мога да се

радвам на компанията ви, без да е нужно да плащам твърде много за това.

Бяха приятели отдавна и бързо се споразумяха.

Оливър бе от няколко дни във Венеция и възнамеряваше след два дни да си замине, а все още не бе видял Глория. Тя беше „болна“. Имаше хрема, а когато не бе напълно във форма, не се показваше пред никого, освен пред Пери.

Но вече ѝ бе минало. Чувстваше се възстановена и даде прием в чест на мистър Брент.

Гондолата на Оливър спря до фалшивото мраморно стълбище пред фалшивото палацо на Пери. Подсмихвайки се, Оливър слезе, подсмихващ се, изкачи стълбището.

Зърна Глория. Тя седеше, облечена с тежка, зелена, широко спускаща се, блестяща вечерна рокля. Теменужените ѝ очи под гарвановочерната коса го гледаха с флегматично любопитство, голямата ѝ красива уста се усмихваше широко и загадъчно. Тя си мислеше: „Зеле“. Но от устните на Оливър изчезна подигравателният израз, многобройните бръчкици около сивите му очи се изгладиха, високият и дългокрак господин цял се изопна.

„Този налага въдицата“, помисли си Глория.

Маркизът от своя страна бе донякъде учуден, че тази вечер Глория тъй малко се интересува от него. Но това се промени, когато ѝ каза, че мисията му тук била изпълнена, идването на Оливър разбудило копнежа му по старото палацо на предците му и по Стария свят, затова възнамерявал след два дни да си замине с Оливър завинаги. Тя се замисли, замисли се тъй, че престана да се усмихва. Дори проговори:

— Жалко — рече тя.

В течение на вечерта обаче тя отново подари половината от вниманието си на Оливър Брент, повече от половината. Пери го забеляза, размисли, че след два дни маркизът ще напусне страната и вътрешно потри ръце, а лицето му сияеше като след особено сполучлива сделка.

Но когато си тръгна, Оливър обяви, че смята да поостане по-дълго, още около една седмица; щял да нареди да му докарат яхтата и щял да замине за Ню Йорк по море.

През тази седмица Глория подари една трета от времето си на маркиза и две трети, — на Оливър Брент.

Съобщението, че маркизът се оттегля от управлението на „Лидо“ и напуска страната, предизвика големи промени в колонията на венецианците. Още преди това, въпреки гнетящата власт на маркиза, мнозина от тях бяха направили от Венеция (Тексас) своя окончателна родина, склучени бяха бракове между венецианци и местни жители, а децата, които бяха довели със себе си, говореха по-добре английски, отколкото италиански. Но сега, когато узнаха, че занапред „Лидо“ ще се ръководи от Пери и Сидни Браун без посредничеството на маркиза, изведнъж почти всички решиха да се установят тук за постоянно.

Пристигането на Оливър даде повод и на художника Кала да се позамисли. Оливър бе разглеждал картините на Кала, любезно бе изслушал оскърбленията му, после го бе потупал по рамото и бе изказал мнението си: „Това, което сте направили, е абсолютна щуротия. Продължавайте в тоя дух.“

Ала Енрико Кала не беше склонен да продължава в тоя дух. Не, той искаше да се върне в Европа. Споразумението му с Оливър Брент предвиждаше през време на своя престой в Америка да получава от Оливър месечна рента; в замяна на нея всичко, което нарисуваше тук, ставаше собственост на Оливър. Кала не желаеше този хубостник да го потупва по рамото. До гуша му бе дошло вече да бъде експлоатиран от един сноб, който искаше да извлече от другите не само удоволствие и наслада, но на всичко отгоре — и печалба.

Но това бе само външният повод за решението му. Пред Кетлийн той разкри истинските си мотиви. Въщност тук вече нямало какво да търси. „Новото“ било нещо съвсем по-различно от онova, което си представял. Континентът и духовно бил твърде необятен, и пуст, още не бил узрял да ражда изкуство. Ала все пак от това негово пътешествие излязло нещо. Тук всичко било много по-силно, отколкото отвъд океана, и му се струвало, че самият той е получил нещо от тази сила, тъй че сега можел да продължи да се осланя на Старото, без опасността да стане конвенционален. Имало и нещо друго — да, не би ли желала тя да дойде с него в Европа. Та, значи, това било другото.

По едрото честно лице на Кетлийн се изписа радост, съжаление, душевна борба. Този Енрико бе пълен с живот, освен това бе истински художник. Когато й обясняваше нещо, въпреки необуздаността му и постоянните ругатни, тя чувстваше, че да се проумее Възвишеното е далеч по-трудно, отколкото тя и Пери си бяха представяли. Но затова пък вероятно Възвишеното даряваше много по-голямо щастие. Тя силно се изкушаваше да каже: „Да, Енрико, ще дойда с теб“.

Но си помисли за Пери. Не ще му бъде лесно да се нагоди към „Лидо“. Нямаше да е приятелско да го остави сега сам, или почти сам. Защото Глория наистина не беше подходяща другарка за човек, чийто работи вървят зле.

— Горда съм, Енрико — каза тя, — че искате да ме вземете със себе си. Но моето място е тук, а вашето — там, оттатък.

Кала избълва страховити ругатни, нарече безмозъчна и нея, и цялата ѝ страна, но тя не промени решението си.

Тогава пристигна яхтата. Оливър Брент отпътува, без да каже окончателно ще инвестира ли още капитал в акционерното дружество „Венеция (Тексас)“. С него заминаха маркизът и Кала. Пери и Сидни придружиха господата до кораба.

Когато Пери се върна вкъщи, откри, че междувременно е тръгнала и Глория. Беше оставила бележка, лаконична както обикновено: „Сбогом завинаги“.

Пери гледаше втренчено тези две думи. Видя Глория как се носеше тогава пред него в пътническото бюро „Синдбад“, тъмносинята рокля обгръщаща плътно бедрата ѝ, силната детска ръка повдигаше високо едрите дипли. Тъй се носеше тя пред него, отлиташе все по-далеч и ставаше все по-малка, а той стоеше там и не можеше да я последва. Дълго стоя тъй пред отломките на своята мечта.

Скоро след това пристигна писмо от един нюйоркски адвокат относно формалностите по развода. Мисис Глория Найт — се казваше в писмото — щяла да отпътува за Европа с парахода „Манхатън“. Същата поща донесе писмо и от Оливър Брент. Той съобщаваше, че заминавал за Европа с „Манхатън“ и че бил готов да инвестира исканата сума в акционерното дружество „Венеция (Тексас)“.

— Много благодаря — каза гневно Пери. Ала не мислеше да приеме парите. Нямаше да позволи да купят от него Глория.

Но ако не вземеха парите на Оливър, пропадаше и капиталът на Сидни.

Три дни Пери ходи мрачен и мълчалив; не каза на другите нищо за предложението на Оливър.

После поговори с Кетлийн. И тя бе на мнение, че не бива да приема парите.

— Ами баща ти — заяви угнетено Пери, — нали ще настоява да вземем парите.

Кетлийн помисли, после решително предложи:

— Чисто и просто няма да му кажем.

Пери подскочи:

— Знаеш ли, че това е крайно некоректно?

— Зная — отвърна Кетлийн.

— А знаеш ли — продължи Пери почти заплашително, — че това е направо криминална постъпка?

— Зная — каза тя.

Той я изгледа дълго и изпитателно; тя отвърна на погледа му.

— Това е великолепно от твоя страна — възклика той и я потупа по рамото.

— Без сантименталности — отвърна тя. — А сега ни очаква работа. Трябва да си събираме партушините и да ликвидираме Венеция.

— Какво? — възмути се Пери. — Да я ликвидираме? И през ум не ми минава да ликвидирам Венеция. Смятам да я запазя — заяви той упорито.

— Да не си полудял? — отговори Кетлийн, не по-малко възбудена от него. — Откъде ще вземеш пари?

— Пари ще намеря — настоя мрачно Пери. — Дори ако трябва да сваля последната риза от гърба си, няма да се откажа от Венеция.

— Какво е останало от твоята Венеция? — подигра се Кетлийн.

— Горещи наденички и баркароли, това е всичко.

— Не позволявам да се злослови срещу моята Венеция — отговори гневно Пери. — Тя е тук, моя е и аз няма да се откажа от нея.

— Твоята Венеция? — изсмя се Кетлийн, станала също мрачна и зядлива. — Твоята Венеция? Може би Венеция на Глория? Сам си го заявявал най-малко сто пъти.

— Няма да се откажа — не отстъпваше Пери. — Смятам да я запазя. И без Глория. Именно сега. Ще им покажа на ония там — увлече се той.

Кетлийн се вгледа в лицето му, то бе станало твърдо и удължено.

— Ти си дяволски твърдоглаво момче, Пери — рече тя. — Толкова си упорит, че това почти граничи с глупост.

Но възбудата бе изчезнала от лицето ѝ, а гласът ѝ звучеше с особен трепет.

Пери се двоумеше дали думите ѝ изразяват похвала, или подигравка. Но и така те му харесваха.

— Тогава значи съм глупав — отвърна той, но вече не толкова зядливо. — Дядо ми обичаше да казва: „Който на двадесет години не е красив, на тридесет — силен, на четиридесет — умен, и на петдесет — богат, никога няма да стане такъв“. Остава ми още малко време, за да поумнея, и малко повече, за да забогатея.

И понеже тя се засмя, продължи:

— Ще трябва да положа доста усилия. Ако сме двама, би било по-лесно. Ти как мислиш, Кетлийн?

Пери взе ръката ѝ; Кетлийн не се възпротиви.

— Наистина ли вярваш, че ще е възможно, Пери? — попита тя.
— Сега? Без вдъхновение?

И в гласа ѝ отново зазвуча оня двусмислен трепет.

— Глупости — каза решително Пери. — Ако една жена те вдъхновява само с вида си, а после изчезва тъкмо когато ти е нужна, значи не е жена на място. Жената трябва да е необходима на мъжа.

— Само необходима ли? — осведоми се Кетлийн.

— Е, хайде — рече нетърпеливо Пери. — Не съм Емерсън. Ние си подхождаме, аз и ти, зная го ѝ без много философии. Искаш ли да ми помогнеш? — попита той още веднъж властно, а лицето му се напрегна и удължи като при трудни търговски преговори.

— Разбира се, глупче — отговори Кетлийн. — Можеше да се сетиш по-рано и щеше да ти излезе по-евтино.

Решиха да се оженят веднага след развода с Глория и от този ден Пери и Кетлийн се возеха заедно с тандема.

Скриха от Сидни предложението на Оливър. Пари намериха при убийствени условия. Откупиха обратно концесиите на италианците.

Увеличиха броя на увеселителните заведения и построиха малки, уютни къщички за летуващи семейства.

Поработиха здравата. Но след една година планомерно завършиха първия етап. Културното средище Венеция (Тексас) бе заменено от Венеция (Тексас) — град на красотата и забавленията.

За втората година бе предвидено изграждането на казино. Договорът със строителите предприемачи съдържаше опционна клауза, условията бяха много изгодни. Но ако „градът на красотата и забавленията“ се крепеше на повърхността, това ставаше с цената на големи усилия и беше опасно да поемат нови задължения.

Когато срокът за възлагане на поръчката вече изтичаše, Пери се обърна към Кетлийн:

— Да рискувам ли? — попита той. — Да построя ли казиното?

— Въпрос на късмет — отговори Кетлийн.

Пери подписа поръчката.

Започнаха да копаят основите на казиното. Настъпи падежът на първата голяма вноска. После на втората. Нощем Пери почти не спеше.

Тогава се натъкнаха на вода, която странно блестеше и имаше особена миризма. Пери бе много възбуден, не каза нищо на другите, но повика вещи лица. Сънят му стана още по-неспокоен. Сондираха и откриха петрол. В цялата околност имаше петрол.

Пери цял сияеше от благодарност към Кетлийн.

— Ти ми даде идеята — каза той. — Ти ме посъветва да си опитам късмета.

Петролът удави Венеция (Тексас) — град на красотата и забавленията.

Но забогателият Пери все още си спомняше плаката:

„Венеция ви очаква“. И замина с Кетлийн за Венеция (Италия).

В хотел „Даниели“ портиерът ги запита не желаят ли да разгледат града с водач, който наистина взимал много скъпо, но затова пък бил крайно интересен човек, някой си маркиз Орсони. Бил истински маркиз, предците му дали на република Венеция два дожа. И настойчиво им препоръча да обядват на Лидо, в траторията^[2], чийто собственик бил този маркиз; впрочем маркиза Глория говорела отлично английски.

Мистър и мисис Пери Найт обаче разгледаха града без водач. Пери бе облечен с каририани къси панталони, на главата си носеше карирай каскет, обгърнат бе с карирана шотландска наметка, на врата му висеше далекоглед, а от джоба му се подаваше туристически справочник. Кетлийн също носеше широка карирана наметка и сламена шапка, а вята рът развяваше воала ѝ.

Минаха покрай ренесансови дворци, построени наистина през Ренесанса, и то от истински мрамор. Всичко бе великолепно, ала много по-мрачно, отколкото си го бяха представяли, а и по-малко шумно. Всичко носеше отпечатъка на отминало и някак жалко величие.

Кетлийн бе дълбоко развълнувана.

Ала у Пери градът будеше неприятни чувства; той крачеше, потънал в мисли. А на четвъртия ден каза на Кетлийн:

— Ако не възразяваш, нека си тръгнем утре. Всичко това е монументално и величествено наистина, но тук не се чувствам добре. Хващат ме нервите.

И понеже тя изглеждаше доста учудена, Пери обясни:

— Тук всичко е неподвижно и мъртво. Град за лентяи. Не понасям това. Предпочитам да се върнем. — И после ѝ довери: — Имам една идея. Ще изоставя петрола и ще се заловя отново с недвижимите имоти. Но вече няма да строя Венеция или Севиля. Ще строя истински летовища за днешния и утешния ден. И знаеш ли кого ще привлеча за това? Кала, художника. Той бе съвсем щур момък, но имаше здрави идеи. В него се крие нещо, което можем да почерпим от Европа. Заслужава да го вземем в Америка.

— Доста много новини за една минута — каза Кетлийн, както някога бе казал баща ѝ. Искаше ѝ се да остане още във Венеция, но като разбра, че омагьосването на съпруга ѝ е приключило веднъж завинаги, зарадва се на своя енергичен Пери и се съгласи.

По пътя за родината, докато се разхождаха по палубата и гледаха сиво-зеленото море, Пери обобщи впечатленията си:

— Венеция (Тексас) притежаваше замах, а Венеция (Италия) има нещо монументално. Но най-хубавата Венеция бе все пак онази от плаката в пътническото бюро „Синдбад“.

Кетлийн се спря и го изгледа; по лицето ѝ отново се четеше оная кротка, женска, майчинска насмешка.

— Разбра ли го най-после? — попита тя. — Е да, скоро навършваш четиридесет и ще поумнееш.

Той се засмя и отвърна:

— Но че двамата си подхождаме, разбрах още на тридесет.

После продължиха разходката си и Пери се радваше, че корабът все повече го приближава до родината и сделките — с петнадесет мили в час.

1946

[1] Горгонцола — италианско пикантно мухлясало сирене. — Б.пр. ↑

[2] Тратория — италиански ресторант. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.